

ЗАЙНЯТІСТЬ В ПРОЦЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ольга ЗАХАРОВА,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет (м. Київ)*

Забезпечення сталого економічного зростання неможливе без ефективно функціонуючого ринку праці, що здатен забезпечувати ефективне використання трудових ресурсів. Відповідно до цілі SDG 8 «Сприяння поступовому, стійкому економічному зростанню та забезпечення зайнятості та гідної праці» є ряд ключових індикаторів, за якими має вимірюватися досягнення в сфері зайнятості за країнами світу, зокрема:

– *Target 8.5* До 2030 р. забезпечити повну та продуктивну зайнятість і гідну працю для всіх жінок і чоловіків, в тому числі молодих людей та інвалідів, і рівну оплату за працю рівної цінності

– *Target 8.6* До 2020 р. істотно скоротити частку молоді, яка не працює, не вчиться і не набуває професійних навичок

– *Target 8.8* Захищати трудові права і сприяти забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх працюючих, у тому числі мігрантів, і осіб, що не мають стабільної зайнятості [1].

Основними кількісними індикаторами, що дозволяють оцінювати процеси забезпечення сталого розвитку в контексті забезпечення зайнятості є:

– *Рівень безробіття* – індикатор, що характеризує частку безробітного населення в структурі економічно активного або зайнятого населення. Зростання індикатора пов'язано з кризовими явищами в економіці, свідчить про недосконалість ринку праці, погіршення якості трудового потенціалу, зростання соціальної напруженості в суспільстві, порушує стійкість.

– *Рівень безробіття молоді* – індикатор, що показує число безробітного населення в структурі економічно активного населення у віці 15–24 роки. Показник, що відображає рівень використання трудового потенціалу серед вікової категорії населення, що є більш вразливою через відсутність досвіду, професійної орієнтації, здобутого рівня освіти тощо. Зростання індикатора свідчить про неефективну політику держави в сфері працевлаштування та професійної підготовки молоді.

– *Рівень зайнятості* – показник, що є оцінкою трудового потенціалу країни, характеризує чисельність населення, що задіяне у виробництві товарів та послуг, в загальній чисельності у працездатному віці. Зменшення рівня індикатора свідчить про зниження рівня трудового потенціалу, як наслідок, і виробничого.

– *Дефіцит робочих місць (jobs gap)* – показник незадоволеної потреби в роботі, що ідентифікує число людей, що є безробітними, а також особи, що мають

незадоволену потребу в роботі, але перебувають поза межами робочої сили, оскільки не відповідають критеріям, щоб вважатися безробітними.

– Рівень неформальної зайнятості – частка осіб, що працює у неформальному секторі, чим вона вище, тим меншим є рівень охоплення працівників соціальним захистом. Неформальності бракує багатьох характеристик офіційних трудових відносин, важливих для просування соціальної справедливості.

Динаміка показників зайнятості та безробіття наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка глобальних показників зайнятості та безробіття

Індикатор	Групи країн	2019	2020	2021	2022
Зайнятість,%	Світ	56,9	54,4	55,7	56,4
	Країни з низьким рівнем доходу	62,0	60,7	61,0	61,3
	Країни з рівнем доходу нижче середнього	52,0	49,8	50,6	51,4
	Країни з рівнем доходу вище середнього	61,0	58,0	60,1	60,4
	Країни з високим рівнем доходу	58,1	56,3	57,0	58,2
Безробіття,%	Світ	5,5	6,9	6,2	5,8
	Країни з низьким рівнем доходу	5,2	5,9	5,8	5,7
	Країни з рівнем доходу нижче середнього	5,5	7,4	6,4	6,2
	Країни з рівнем доходу вище середнього	6,0	6,8	6,3	6,0
	Країни з високим рівнем доходу	4,8	6,5	5,6	4,5

Складено за [2]

Щодо зайнятості, то глобальний рівень зайнятості у 2022 р. становив 56,4 % (3,6 млрд) та за прогнозами продовжуватиме зростати на 35 млн осіб на рік завдяки зростанню населення працездатного віку. Найвищий рівень зайнятості 61,3 % в країнах з низьким рівнем доходу. Глобальний рівень безробіття у 2022 р. склав 5,8 % (205 млн), що хоча є нижчим за показник 2020 р. (6,9 %), але на 3 % вищий за рівень докризового 2019 р. Вищим є безробіття в країнах з рівнем доходу нижче середнього 6,2 % та вище середнього 6 %.

Економічна неактивність має як позитивний, так і негативний бік, зокрема довгострокове зниження зайнятості з одного боку зумовлене тим, що молоде покоління витрачає більше часу на навчання, а старше покоління насолоджується довгими періодами пенсії завдяки достатньому рівню добробуту, а з іншого боку виникає внаслідок відсутності можливостей на ринку праці для певних груп, знеохочення, гендерної дискримінації та інших факторів, які перешкоджають участі.

У 2022 році глобальний дефіцит робочих місць становив 473 млн осіб, що дорівнює відносному дефіциту у 12,3 %, серед яких 205 млн є безробітними

(5,8 %), 268 млн – це особи, які перебувають поза межами робочої сили, але не відповідають критеріям безробітної особи. Цей показник має певну гендерну диференціацію, так для жінок становить 15 %, тоді як для чоловіків 10,5 %, а також країнові відмінності, зокрема для країн з низьким рівнем доходу та доходом нижче середнього складає 13–20 %, країн з доходом вище середнього – 11 %, країн з високим рівнем доходу – 8 %.

Щодо вразливих категорій зайнятості, то умови праці для жінок та молоді у світі є значно гіршими, так рівень зайнятості жінок за даними 2022 р. складає 47,4 % порівняно з 72,3 % зайнятості чоловіків, отже розрив у 24,9 % свідчить, що на кожного економічно неактивного чоловіка припадає дві жінки. Молодь стикаються з серйозними труднощами в забезпеченні гідної роботи, як наслідок рівень безробіття молоді втричі вищий, ніж серед дорослих (25 років і старше), зокрема 23,5 % молодих людей у світі не навчається, не працює чи не проходить професійну підготовку.

Зростання неформальної зайнятості є також негативним трендом, так у 2022 р. у світі близько 2 млрд працівників були неформально зайняті. Незважаючи на те, що рівень неформальної зайнятості знизився на 5 % у період 2004–2019 рр., відновлення зайнятості після кризи COVID-19 було зумовлене головним чином саме за рахунок зростання неформальної зайнятості. Такі працівники не має доступу до систем соціального захисту, зокрема за даними МОП понад 4 млрд людей у світі не мають жодного соціального захисту.

Також несприятливим фактором щодо забезпечення сталості розвитку є збереження високого рівня бідності та диференціації доходів, так 6,4 % зайнятих (214 млн працюючих) за даними 2022 р. живуть в умовах крайньої бідності (менше ніж на 1,90 дол. США на день), а половина зайнятих у світі заробляє лише 8 % світових доходів [3; 4].

В цілому як зазначає в своєму звіті «World Employment and Social Outlook: Trends 2023» Світова організація праці «глобальні перспективи ринків праці значно погіршилися протягом 2022 р., що пов'язано з виникненням геополітичної напруги через війну в Україні, нерівномірним відновлення після пандемії, порушеннями в ланцюгах поставок та поєднанням високих темпів інфляції з одночасно низькими темпами економічного зростання» [3].

За таких обставин у світі зберігається серйозний дефіцит гідної праці, що підриває соціальну справедливість, доходи розподіляються дуже нерівномірно, зберігаються гендерні розриви у всіх сферах праці, молодь продовжує стикаються з рядом проблемами. Під впливом світової рецесії та геополітичної напруги у світі сформувалось середовище високої та стійкої невизначеності, що пригнічує інвестиції бізнесу, знижує реальну заробітну плату та стимулює процеси зростання неформальної зайнятості. Сповільнення прогресу в боротьбі з бідністю, збереження невідповідності між рівнем життя та якості роботи, глобальне зниження продуктивності праці ускладнює ситуацію на світових ринках праці та ускладнює подолання дефіциту гідної праці. Отже, основні зусилля країн в контексті забезпечення сталого розвитку в аспекті ефективної зайнятості у подальшому будуть спрямовані на подолання негативних факторів зовнішнього середовища та адаптації до відповідних ризиків, а також активне регулювання

процесів забезпечення вразливої зайнятості, зростання рівня офіційної зайнятості, підтримки молоді на ринку праці та підвищення соціального забезпечення та захисту працівників.

Список джерел:

1. The Global Goals. URL: <https://www.globalgoals.org/goals/8-decent-work-and-economic-growth/>
2. ILOSTAT. URL <https://ilostat ilo.org/data/>
3. World Employment and Social Outlook: Trends 2023. ILO report. URL: https://www ilo.org/wcm sp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_865332.pdf
4. ILO Monitor on the world of work. 11th edition. URL: https://www ilo.org/wcm sp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/briefingnote/wcms_883341.pdf